4352

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՄԱՏ

78(07)
Ծ-98

ԾՐԱԳՐԵՐ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ

ՅԵՐԳ ՅԵՎ ՅԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅՈՒՆ

Ցերկրորդ հրատարակություն

ОБЯЗАТЕЛЬНЫЙ
ЭКЗЕМПЛЯР

ԳԻՆԸ 75 ԿՈՊ.

78(07)
Ծ-98

ԼՈՒՍԱՀՐԱՏ

ԵԵՐԵՎԱՆ 1949

16 .05. 2013

4352

Գլխ. խմբագիր՝ Ա. Մանուկյան
Տեխ. խմբագիր՝ Ց. Զախալյան

ՀԵՏ. ՀԱՆՐԱՊԵՏ. ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ՀԱՅ-ՍՍՀ Ա.
Ա. Ս. ՄԱՍՈՒՄՅԱՆ
2622
40

Սրբագրիչ՝ Վ. Պողոսյան
Կոնտրոլ սրբագրիչ՝ Մ. Պարոնիկյան
Գլավլիտի լիցեզիա Ջ—1164
Հրատ. № 34, պատվ. № 120, տիրաժ 1000.

Լուսհրատի տպարան, Երևան, Տերյան 127

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0306306

02 NOV 2010

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

Տարրական դպրոցում յերաժշտական աշխատանքը կոմունիստական դաստիարակության միջոցներից մեկն է հանդիսանում։ Յերգ-յերաժշտության պարապմունքները պետք է աստիճանաբար և հետևողականորեն զարգացնեն ծրագրով նախատեսված գիտելիքները, ունակությունները. պետք է նպաստեն յերեխաների գործունեությունը և հետաքրքրությունն ուղղելու դեպի կոմունիստական դաստիարակության ընդհանուր հարցերը։

Այս նպատակին կարելի յե հասնել խորհրդային կոմպոզիտորների և անցյալից մնացած յերաժշտական ժառանգության՝ յերեխաների համար մատչելի բովանդակությամբ ստեղծագործությունների յուրացմամբ, նույնպես յերեխաներին նախապատրաստելով՝ մասսայական յերաժշտական յելույթներին ակտիվ մասնակցելու։

Տարրական դպրոցում յերաժշտական աշխատանքը կայանում է խմբական յերգի (դասարանում խմբովին, միասին յերգելը), նոտային գրագիտության ուսուցման, յերաժշտության ունկնդրության և յերաժշտության ու յերգի հնչյունների ներքո շարժողություններ կատարելու մեջ։

Ժամանակի տարեկան բյուջեյով այս աշխատանքների տոկոսային հարաբերությունը հետևյալն է՝ ժամանակի մեծ մասը— 60%-ը ստորին և 80%-ը բարձր դասարաններում— տրվում է յերգեցողության և յերաժշտական գրագիտության. մնացած ժամանակը՝ ունկնդրության և շարժումներին։

Խմբական յերգը հանդիսանում է յերաժշտական բոլոր տեսակի աշխատանքների հիմքը, այստեղ յերեխաները ակտիվ մասնակցում են իբրև կատարողներ, ուր նրանք ավելի լավ և ավելի շատ են ցուցադրում իրենց ստեղծագործական կարողությունները։

Սկզբում յերգը անց է կացվում ձայնով, իսկ հետագայում, յերբ նրանք նոտաճանաչ են դառնում՝ նոտաներով։

Յերգեցողության ծրագրում գիտելիքները տրված են հետևյալ բաժիններով՝

1. Ձայնական—վոկալ աշխատանք.
   ա. աշխատանք շնչառության վրա,
   բ. աշխատանք ձայնի վրա,
   գ. աշխատանք տեքստի՝ բառերի վրա—դիկցիա։
2. Աշխատանք խորային հնչունության տարրերի վրա.
   ա. ինտոնացիա—առողջություն և ձայնաշար,
   բ. անսամբլ,
   գ. խորային ունակություններ։

Ձայնական հմտությունները տրվում են յերգի մատերիալի մեջ և նույնպես ձայնամարզությամբ. այս աշխատանքը դասատուն լրացուցիչ կերպով անց և կացնում խմբական պարապմունքների ժամանակ։

Խորային հնչեղության ելեմենտների վրա տարված աշխատանքը պիտի հետապնդի սովորեցնել յերեխաներին՝ յերգել ներդաշնակ և գեղարվեստական կատարումով։ Առանձին դասարանների համար մատնանշված յերգերը կարելի յե տեղափոխել հարակից դասարաններ։ Մատնանշված յերկձայնը կարելի յե անցնել մի ձայն, յերկձայնի մշակումը թողնելով հաջորդ դասարանին։

Ծրագրում տրված է և լրացուցիչ նյութ, սա այն նպատակով է արված, որպեսզի ուսուցիչն ուզած ժամանակ սրանցով փոխարինի ծրագրով տված հիմնական նյութերը, յերբ նա դուրս է ունենում ավելի առաջադեմ դասարանների հետ։

Յերաժշտական գրագիտությունը հետևյալ նպատակին է ձգտում. յերեխաները յերգը սովորելիս կամ յերաժշտության ունկընդրման մասնակցելիս կարողանում են ծանոթանալ անցած նյութերի բնույթին և յերաժշտության արտահայտման միջոցներին, որինակ՝ ֆորմա, ձայնածավալ, տեմպ, լադ, ռիթմ, մեներ, մելոդիա և այլն։ Իսկ հետագայում սովորում են հասարակ ինտերվալները (լսել-ձայնագրել) և մինչև չորրորդ դասարանը փորձառություն են ձեռք բերում նոտայի ընթերցանության և պարզ յերգերը նոտաներով յերգելու մեջ։

Յերաժշտության ունկնդրության դասին պետք է տալ այնպիսի ստեղծագործություններ, որոնք վառ, ցայտուն լինեն յերաժշտական արտահայտության միջոցներով. սրանցով պիտի սովորեցնել յերեխաներին ճանաչել յերաժշտական նյութերը՝ մատչելի ձևով պարզել նրանց ունկնդրած յերգերի և նվագների բովանդակությունն ու խարակտերը։

Սկզբում յերեխաներին տրվում է վոչ բարդ յերաժշտական ստեղծագործություններ—ծավալով փոքր, բովանդակությամբ ցայտուն և խարակտերով ու յերաժշտական արտահայտությամբ իրար հակադիր՝ կոնտրաստ։ Որինակ, «Քսանամյակի յերգը»՝ ուրախ, «Մարալը» յերգը՝ հանդիստ—սահուն։ Յերաժշտության ունկնդրության նյութերը հետզհետե բարդանում են. արդեն III և IV դասարաններում յերեխաները ծանոթանում են ծավալով, ձևով և բովանդակությամբ ավելի բարդ յերաժշտական աշխատանքների հետ։ IV դասարանում տրվում են համառոտ տեղեկություններ կոմպոզիտորների և յերաժշտական գործիքների մասին։

Շարժումների մասը տարրական դպրոցում հանդիսանում է յերաժշտական ուսուցման աշխատանքների համար իբրև ոժանդակ միջոց։ Նա տրվում է պարզելու, թե ինչ չափով են ըմբռնել յերեխաները վորևե յերաժշտական յերկ. նա նպաստում է այս յերկերի ըմբռնման խորացման և շարժումների միջոցով մի շարք յերաժշտական ունակությունների յուրացման, վորոնք անհրաժեշտ են հետագա յերաժշտական գրագիտական աշխատանքների համար. որինակ՝ յերաժշտական յերկի բաժանումը մասերի, ֆրազների, չափերի և տևողությունների ուսումնասիրության համար և այլն։ Շարժումների աշխատանքը կազմակերպվում է անցած յերաժշտական մատերիալի վրա՝ խմբական յերգի և ունկնդրության միջոցին։

Շարժումների աշխատանքների հիմքում դրվում են յերաժշտական առաջադրանքներ նրանց ստիճանական հետևողականության և բարդության աճումով։ Ի բաց առյալ բաղխում տալը՝ դիրիժորությունը, ոգտագործվում են յերեխաներին ծանոթ շարժումները, վորոնք ձեռք են բերված ֆիզկուլտի պարապմունքներից, որինակ՝ քայլը, վազը, թռիչը, պար, գործողություններ առարկաների հետ և այլն (շարում, ապաշար, շրջան, սյունաշարք, տողան և այլն)։ Այս բոլոր շարժումներն ոգտագործվում են յերաժշտության հետ համաձայնեցրած։

Յերեխաների գիտելիքների և ունակությունների ստիճանական զարգացումն ապահովելու համար պետք է խիստ պլանավորել յերաժշտության ծրագիրը։ Քառորդի ծրագիրը կազմելիս պետք է հաշվի առնել յերեխաների հետ տարված նախընթաց աշխատանքները և նրանց պատրաստականության մակարդակը։

Դասատուն առանձին խնամքով պիտի կազմի իր յուրաքան-

չյուր դասի պլանը, նա պիտի պարզ պատկերացնի կոնկրետ խնդիրները, հիմնական եռապները և յուրաքանչյուր դասին յուրաքանչյուր դասի մեջ՝ իբրև նրա հիմնական էլեմենտներ։ Ցերգ-յերաժշտության դասի հաշվառքը կատարելու յե ուսուցիչը սիստեմատիկաբար ամբողջ տարվա ընթացքում և, ի վերջո, այդ հաշվառքը պիտի արտահայտվի դպրոցում ընդունված ձևով՝ աշակերտների առաջադիմության գնահատականներով։

Ծրագիրն ամբողջապես նկատի յե առել այն դասատվին, որը տիրապետում է յերաժշտական որևե գործիքի։

Այն դպրոցներում, ուր յերաժշտության գործը տանում է այնպիսի դասատու, որ որևե յերաժշտական գործիքի վրա նվագել չի իմանում, այդտեղ ունկնդրությունը պիտի կատարվի յերգելով։ Յեթե դպրոցում հնարավորություն կա, ունկնդրություն կազմակերպելիս պիտի օգտագործել պատեֆոն և ռադիո։

Շարժումները անց են կացվում պարի և խաղի ձևով յերգերով, որոնք նախապես անցած են լինում դասարանում։

ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԻ ՑԱՆԿ (ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ)

ՅԵՐԳԵՐԻ ՅԵՎ ՊԻԵՍԱՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒՆԵՐ

Յերգեր յերեխաների համար—Музгиз, I և II մաս, 1938 թ.։

Յերգերի ժողովածու տարրական դպրոցների համար, հրատ. Тритон, 1936 թ.։

«60 նախադպրոցական յերգեր»-ի ժողովածու, հարատարակ. Музгиз, 1937 թ.։

Լ. Ռեվուցկի—Ուկրաինեերեն 20 յերգ, հրատարակչ. Мистецство 1935 թ.։

Զայկովսկի—ոպ. 39. Մանկական ալբոմ։

Շուման—ոպ. 68. Ալբոմ պատանիների համար։

Ժիլյայեվ և Միալով—«Յերաժշտական քրեստոմատիա»։

Մերկել, Բուտոմ և Կամենեցկայա—«Շարժումներ և յերաժշտություն», հրատ. Тритон, 1936 թ.։

«Պիոներական և դպրոցական յերգեր»-ի ժողովածու, հրատ. Музгиз, 1934 թ.։

Հետևյալ կոմպոզիտորների դաշնամուրային գրականության առանձին հրատարակություններ. Գլինկա, Լյադով, Մոցարտ, Բեթհովեն և ուրիշների։

Ռիմսկի-Կորսակով—ոպերա «Հեքիաթ Սալթան թագավորի մասին»։

ԲՐՈՇՑՈՒՐՆԵՐ

Կարինյա—Մոցարտ, հրատ. Музгиз:
„ —Բեթհովեն, „ „
„ —Գոսսեկ, „ „

ԻՆՍՏՐՈՒՄԵՆՏԱԼ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Իլյուխին Ա.—Նոր ձեռնարկ բալալայկայի նոտային և թվանշանական սիստեմով, հրատ. Музгиз, 1936 թ.։

Իվանով Մ.—Ձեռնարկ-դասագիրք ինքնուսուցման յոթլարանի գիտարայի նոտային և թվանշանական սիստեմով, հրատ. Музгиз 1937 թ.։

Բրյուսովա Ն.— «Յերաժշտական գրագիտություն», հրատ. „Крестьянская газета“ թերթի 1937 թ.։ Գրադարան «Ժողովրդական ստեղծագործության», 6 հատոր։

ՀԱՅԵՐԵՆ ՆՅՈՒԹԵՐ ՅԵՎ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

1. Ազատ Մանուկյան. «Փնջիկ» մանկական յերգերի ա. բ. գ. դ. տետրակներ։

2. Դ. Ղազարյան. «Մանկական յերգերի ժողովածու, 1. 2. 3. տետրակներ։

3. Ռոմ. Մելիքյան. «Դպրոցական յերգեր»։

4. Գեղարիկ. «Ժողովածու մանկական յերգերի»։

5. Միքայել Միրզայան. «Նախադպրոցականի յերգերն ու խաղերը»։

6. Ռոմանոս Մելիքյան. «Պիոներական յերգեր»։

7. Ս. Դալիկյան. «Նախադպրոցական յերգեր»։

8. Ռոմ. Մելիքյան և Ազատ Մանուկյան. „Յերաժշտական այբբենարան„, ա. և բ. մասերը (աշակերտության համար)։

9. Մ. Միրզայան. „Նոտային գրագիտության դասագիրք“։

10. Ան. Տեր-Ղևոնդյան. „Ելեմենտար թեորիա“, ձեռնարկ դասատուների համար։

„Պուշկինը դպրոցական յերգերում“ կազմեց Ազատ Մանուկյան։

Նյութերի համար դիմել Հայպետհրատի յերաժշտական խանութին։

ԾՐԱԳԻՐ

ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՍԱՐԱՆ

ԽՄԲԱԿԱՆ ՅԵՐԳ

1. ՎՈԿԱԼ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Շնչառության հիշտ ոգտագործումը յերգի սկզբից և նրա տնտեսումը մինչև գրազի վերջը։ Հմտություն գրազների արանքում շնչառությունը փոխելու։ Յերգելու ժամանակ ուղիղ պահել գլուխը, իրանը և բերանը։ Յերգել առանց ճչոցի և լարման, բնական, ազատ։

Կարողանալ յերգել կապով (լեգատո), որինակ՝ «Ստալին պապի թոռնիկները» յերգը։ Կարողանալ յերգել թեթև, շարժուն ձայնով, որինակ՝ «Ջան, ջան, ջան աղուն է»։

Ուղիղ և պարզ արտասանել յերգի բառերը (պարզ դիկցիա)։

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԽՄԲԱԿԱՆ ՀՆՉԵՂՈՒԹՅԱՆ ՎՐԱ

Սկսել և վերջացնել յերգը միասին և միաժամանակ, ուսուցչի ցույց տված նշանով։

Յերգել՝ ճիշտ կատարելով, արտահայտելով յերգը (մաքուր ինտոնացիա) պարզ ինտերվալների սահմաններում (1-ին ոկտավի դո-ից մինչև 2-րդ ոկտավի դո-ն), չափավոր շարժումով։ Պարզ կատարել յերգի ռիթմը։ Նմանեցնել իր ձայնը իր ընկերների ձայնին (ձայների հավասարեցումը ուժի տեսակետից)։

Կարողանալ յերգել առանց գործիքի, որինակ՝ «Լեպո լե լե», «Բերքի տոն», գործիքով՝ Ս. Գալիկյանի «Բանակը Կարմիր»։

ՅԵՐԳԻ ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ. 15-ԻՑ ՎՈՉ ՊԱԿԱՍ

1. Ջան, ջան, ջան աղուն է . . . . . Դ. Ղազարյանի
2. Բերքի տոն . . . . . Միք. Միրզայանի
3. Թմբկահար . . . . . Միք. Միրզայանի
4. Ստալին պապի թոռնիկները . . . Միք. Միրզայանի
5. Յերկար ապրի մեր Ստալինը . . Ս. Սերեբրակյանի
6. Հեյ, ջան Հոկտեմբեր . . . . . Կ. Զաքարյանի

7. Քսանամյակի յերգը . . . . . Ազատ Մանուկյանի
8. Փափուկ, սպիտակ ձյուն է յեկել . . Գ. Միրզայանի
9. Մանուկն ու ձյունը . . . . . Դ. Ղազարյանի
10. Եսպես եկ լավ նոր տարի . . . Ազատ Մանուկյանի
11. Տոնածառ . . . . . Միք. Միրզայանի
12. Լենին պապին եկ . . . . . Ս. Գալիկյանի
13. Խնդության յերգ . . . . . Միք. Միրզայանի
14. Ջան գառնուկ . . . . . Ժողովրդական
15. Լեպո . . . . . „
16. „Արև, արև, յեկ, յեկ“ . . . . . „
17. Եկ ուժ չունի ձմեռը . . . . . Ս. Գալիկյանի
18. Սարյակները . . . . . Միք. Միրզայանի
19. Մայիս . . . . . Դ. Ղազարյանի
20. Ջան մայիս . . . . . Ազատ Մանուկյանի
21. Մայիս . . . . . Ս. Գալիկյանի
22. „Գարուն“ . . . . . Սոֆիկ Սամվելյանի
23. „Հոկտեմբեր“ . . . . . „ „
24. Ճնճղուկներ . . . . . Ժողովրդական (միաձայն)։

ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՆՅՈՒԹԵՐ

1. „Մենք ունենք դրոշ ալ կարմիր“ . . . . . Կրասով—Ռոմ. Մելիքյանի
2. „Բանակը Կարմիր“ . . . . . Ս. Գալիկյանի
3. Վոսկե ձվիկի հեքիաթը . . . . Ազատ Մանուկյանի
4. Եյ ջան անցան . . . . . „ „
5. Զարահնի մանուկի պես . . . . . Դ. Ղազարյանի
6. Լորիկ . . . . . Ժողովրդական
7. Գարունը յեկավ . . . . . „
8. Դաշտի շողիկ շաղիկներ . . . . Դ. Ղազարյանի
9. Կարմիր արև . . . . . Ազատ Մանուկյանի
10. Առնետը . . . . . Բեթհովենի
11. Կակաչը . . . . . Ռոմ. Մելիքյանի
12. Իմ ծիտիկ . . . . . Վ. Ռոմ-Շատի

Ոգտագործել համապատասխան ընտրությամբ։

ՅԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԼՍՈՂԱԿԱՆ ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

Կարողանալ տարբերել ռեգիստրը—բարձր և ցածր (նայել ունկնդրության բաժնում)։ Կարողանալ 2 ձայնից վորոշել, թե վորն է բարձր, վորը՝ ցածր (սկսած դեցիմայից—10-րդ աստիճանի նոտայից—մինչև կվարտան—քառյակը)։ Ցերգել դո մաժոր ձայնաշարը տալով նոտաների անունները (յելևեջ)։ Կարողանալ տարբերել իրար մոտ և մեջընդմեջ դասավորված ձայները (աստիճանաբար մելոդիկ հնչմամբ), որինակ՝ դո-ռե-մի=մի-ռե-դո. դո-մի=մի-դո)։ Ցերեք ձայների յերգելը (մաժոր յեռահնչյուն)։ Կարողանալ լսողությամբ վորոշել ձայների թիվը, վորոնք վերցված են աստիճանական հնչմամբ, վորոշել նրանց ինչքան բարձր լինելը։ Կարողանալ միաժամանակ հնչելիս վորոշել տարբեր ձայների թիվը. որինակ՝ տերցիա և տրեզվուչիա (трезвучие)։ *Կարողանալ վորոշել յերկար և կարճ ձայները (տևողության)։ Ծանոթ յերգի վորոշ ռիթմիկ մասի արտահայտելը ծափերով։*

ՅԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅԱՆ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՅԵՎ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Ցերաժշտական ստեղծագործության խարակտերի և յերաժշտության արտահայտության միջոցների բնորոշումը։

1. Հետևյալ յերգերը բնութագրել՝

„Լեզո“ „Քանամյակի յերգը“	Ուախ բնույթի։
„Հե՛յ Ջան Հոկտեմբեր“ (քայլերգ) „Ստալին պապի թոռնիկները“	Հանդիստ բնույթի։

ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹՅԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ

1. Ազատ Մանուկյան—„Վոսկե ձվիկի հեքիաթը“։
2. Բեթհովեն—„Առնետը“։
3. Դ. Ղազարյան—„Մանուկն ու ձյունը“։
4. Ռոմ. Մելիքյան—„Կակաչը“։
5. Ս. Գալիկյան—„Ծիտը“։
6. Ժողովրդական—„Ջան գառնուկ“։

ԻՆՍՏՐՈՒՄԵՆՏԱԼ ԳՈՐԾԵՐ

Ունկնդրություն պատեֆոնի. թեթև մարշեր, վալսեր և solo *կատարումներ ջութակի, դաշնամուրի և այլ գործիքի վրա։*

Ունկնդրություն ռադիո-հաղորդման մանկական ծրագրային հաղորդումների։

Շարժումներ

ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Կարողանալ տարբերել և տալ յերաժշտության բնույթը շարժումներով՝ կայտառ, հանդիստ, կենդանի, ցայտուն արտահայտված մարշի բնույթը, պարերգի բնույթը (մարշիրովկայի ժամանակ, խաղանման շարժումներով, պարերի ձևերով և նմանություններով)։ Կարողանալ շարժումներով արտահայտել յերաժշտական լեզվի տարբեր ելեմենտները. տեմպը՝ չափավոր, քայլքը՝ միջին արագության։ Տեմպը արագ—վազքը միջին արագության, պարերի շարժումներ։ Դինամիկա—ֆորտե և պիանո (ուժեղ և մեղմ), եներգիկ և թեթև քայլք, դրոշի բարձրացում և իջեցում։

Ռեգիստրներ—բարձր, ցածր—վերարտադրում տարբեր բնույթի շարժումների։

Լեգատո և ստակկատո—սահուն շարժումներ (հանդիստ քայլք), գնդակի իրար հանձնելը և ընդհանուր շարժումներ։

Ֆորմա—կուպլետներ, նախերգ, կրկնակ և յեզրափակում, շարժումների փոփոխումը (ուղղության փոփոխում, շրջադարձեր, կանգառներ և վերաշարում)։

Մետր և ռիթմ—կարճ յերգի ռիթմիկ նկարի, կամ թե ինստրումենտալ աշխատության վերարտադրումը ծափերով, վոտքի խփոցով և թռիչքաձև շարժումներով։ Ուժեղ ժամանակի զգալը դրոշակի կամ գնդակի շարժումներով (վերելք, հարված, նետում)։

ՆՅՈՒԹ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

1. Ժողովրդական—„Լեզո լե լե“։
2. „ —„Ջան գառնուկ“։
3. Ազատ Մանուկյան—„Կարմիր արև“։
4. Միք. Միրզայան—„Թմբկահար“ (քայլերգ)։
5. Ս. Գալիկյան—„Բանակը Կարմիր“ (դրոշակներով)։
6. Կրասով—„Մենք ունենք դրոշ ալ կարմիր“ (դրոշակներով)։

Խաղեր.—„Գունավոր դրոշակների խաղ“։ Իր տեղը գտնել (1-ին վարիանտ՝ քայլի ժամանակ—վորևե մարշ. 2-րդ վարիանտ՝ վազքի ժամանակ—„Как на тоненький ледок„). „Лошадки“—քայլել, վոտքերը վեր բարձրացնելով, ծնկները կեռած կամ թռիչքներ։ Կրասև—„Конь“:

Պարեր.

1. „Լեպո“։
2. „Ալմաստ“։
3. „Հայկական պար“։

Ինսցենիրովկա.

„Պապն ու շաղգամը“—Դ. Ղազարյանի։

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ

ԽՄԲԱԿԱՆ ՅԵՐԳ

ՎՈԿԱԼ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Սովորել խնայողաբար ծախսել շունչը յերկար ֆրազների ժամանակ։

„Ստալին պապի թոռնիկները“. յերգել կապով պիանո և մեցցո-ֆորտե (բավականին ուժեղ)։

„Լենին պապին ել“. կարողանալ ձայնը յերկարացնել. տալ ընդհատ, առանց ճչոցի ձայն։ Յերգի բառերն ուղիղ վանկերի բաժանել և արտասանել. շղացող տառերը փոխադրել հաջորդ վանկին։

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԽՄԲԻ ՀԵՏ

Ձայնի հաստատումը դո-ի և յերկրորդ ռե-ի վրա։

Մաքուր առոգանություն։ Միաձույլ, ներդաշնակ հնչեղություն, թե ուժի և թե տեմբրի։ Տարբական ունակություն յերկու պարտիայով յերգելու։

Յերգել առանց նվագակցության։

Յերգել դինամիկ գունավորման կատարումով (պիանո, մեցցո-ֆորտե, հետզհետե ուժեղացնել և թուլացնել ըստ ֆրազի կազմության)։

ՅԵՐԳԻ ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ. 15-ԻՑ ՎՈՉ ՊԱԿԱՍ

1. „Ինտերնացիոնալ“—Դեկեյտերի։
2. „Ջան Ստալին“—ժողովրդական, աշուղ Գրիգորի։

3. „Կոմսոմոլ յերկիր“—խորհրդային ֆոլկլոր, մշակ. Ազատ Մանուկյանի։
4. „Հոյ Նազան“—ժողովրդական
5. „Ազվես գնաց մտավ ջաղաց“—ժողովրդական։
6. „Աղջկերք պար բռնեցեք“— „
7. „Վոլգույն բաժրակի արտերին“—Ս. Գալիկյանի։
8. „Պարտիզանական“—Ատուրովի։
9. „Կոլխոզնիկ Վանիկը“—Ազատ Մանուկյանի։
10. „Մենք առաջ շարժվենք“—Անտ. Մայիլյանի։
11. „Արևի պես ճիթ անենք“— „ „
12. „Կաքավիկ“—Ազատ Մանուկյանի։
13. „Մանարանում“—Ս. Մուրադյանի։
14. «Զմեռվա իրիկունը»—Անցեվի։
15. «Նամակ ընկ. Վորոշիլովին»—Ռոբերի։
16. «Փիսոն, փիսոն փափկամազ»—Վ. Ուժը-Շատի։
17. «Արի գարուն»—Միք. Միրզայանի։
18. «Բացվում են գարնան»—Ան. Տեր Ղևոնդյանի։
19. «Առուն»—Գր. Մկրտչյանի։
20. «Մայիս» (Բնության մեջ մի հատիկ ես)—Մ. Ավետիսյանի։
21. «Ալ ու ալվան վառ մայիս»—Սեթ Վոսկանյանի։
22. «Առուն»—Գր. Մկրտչյանի։

ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՆՅՈՒԹԵՐ

1. «Աշուն»— Մ. Ավետիսյանի։
2. «Յեկավ կարմիր Հոկտեմբեր»—Կարո Զաքարյանի։
3. «Եյ ջան անցան»—Ազատ Մանուկյանի։
4. «Դաշտի շողիկ շաղիկներ»—Դ. Ղազարյանի։

Ոգտագործել նյութերը համապատասխան ընտրությամբ։

ՅԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Լսողական ունակության և գիտակցության զարգացում։ Տեսողությունների զգալը և ճանաչումը՝ կեսի, քառորդականի և ութերորդականի պատկերացումը, գրության ձևը։

Նախնական վարժություն բաղխելու և հմտություն յերկուսի բաղխելու։

Հասկացողություն բարձրության մասին. խորացում առաջին դասարանում ձեռք բերած գիտելիքների։ Հասկացողություն

հնդայնի (նոտայի տող) գծերի, ջութակի բանալիի և ոժանդակ գծիկների մասին։

Ձայների դասավորությունը հնդայնի վրա. դո-մաժոր (մի ոկտավի սահմանում)։

Ցերգեր և վարժություններ կվինտայի սահմանում։ Ցերգել դո-մաժոր գամման (տալով նոտաների անունը)։ Նոտագրության սկիզբ։ Մետրի զգացում։

Ն Յ Ո Ւ Թ Ե Ր

Ժողովրդական յերգեր

«Արև, արև, յեկ, յեկ»։

«Հուսին գնաց բանջարի»։

«Խնոցի»։

«Աշունն իջավ»։

«Հոյ նար»։

Նյութերը տես՝ «Յերաժշտական այբբենարան»—Ռոմ. Մելիքյանի և Ազատ Մանուկյանի, I մաս, Յերևան, Պետհրատ։

ՅԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅԱՆ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՅԵՎ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Բնորոշում՝ յերաժշտական ստեղծագործության խարակտերի և յերաժշտական արտահայտության միջոցների։

1. Կարողանալ բնորոշել զանազան բնույթի մարշեր, որինակ՝ Կրասևի—«Մենք ունենք զրոշ ալ կարմիր» կամ Ս. Գալիկյանի—«Մայիս» յերգը—ուրախ բնույթի։

ԻՆՍՏՐՈՒՄԵՆՏԱԼ ԳՈՐԾԵՐ

Ունկնդրություն պատեֆոնի՝ թեթև մարշեր, վայլսեր և solo կատարումներ ջութակի, դաշնամուրի և այլ գործիքների վրա։ Ունկնդրություն ռադիո-հաղորդման մանկական հաղորդումների։

Շարժումներ

ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Կարողանալ տարբերել և շարժումների միջոցով արտահայտել յերաժշտության բնույթը (խաղեր շարժումներով, նմանողություն, պարերգային) և յերաժշտական լեզվի տարբեր ելեմենտները։

Տեմպ. չափավոր (քայլք, վազք միջին արագության), դանդաղ (դանդաղ քայլք), արագ (միջին արագության վազք և արագ քայլք), շարժումների արագացումը և դանդաղեցնելը (քայլքից վազքի անցնել և ընդհակառակը)։

Դինամիկա. ֆորտե և պիանո. ծանր և թեթև շարժումներ ավելի բարդ որինակներում (շարժում միայնակ—պիանո. խմբովին—ֆորտե)։ Հնչեղության ուժեղացում և թուլացում—շարժումների բնույթի փոփոխում։

Ստակկատո և լեգատո—ընդմիջվող և սահուն շարժումներ քայլքի, վազքի և թռիչքի ժամանակ։

Ֆորմա, մասեր և ֆրազներ. 3-մասյա ֆորմա, յուրաքանչյուր մասի սկզբից փոփոխել շարժումները ըստ ֆրազների։

Մետր և ռիթմ. ավելի բարդ ռիթմիկ նկար վորևե յերգի կամ գործիքական աշխատության—ծափեր, քայլք, թռիչքաձև շարժումներ։

Բաղխում տալ. ըստ 2/4 և 3/4. տևողություն՝ քառորդ, ութերորդ և կես։

ՆՅՈՒԹ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Ժողովրդական—«Հոյ Նազան»։

,, «Աղջկերք պար բռնեցեք»։

Ա.Նտ. Մայիլյան—«Մենք առաջ շարժվենք»։

Կրասև—«Խիզախ պիոներ ենք մենք» (զրոշակներով)։

Ազատ Մանուկյան—«Ծաղիկների յերգը»։

Խաղեր.—„Ողակ, գտիր Ջոկատավարին“ քայլք, իր տեղը գտնելու համար—վորևե մարշ իր նախերգանքով։

„Բերդ և զորականներ“. շարքով շարժում Ջոկատավարի հետևից, փոփոխելով շարժումները ձայնի ուժեղացման ժամանակ—կանգ առ և վորս ըստ սիգնալի։

„Կարուսել“—շարժումներ շրջանով, ձեռք-ձեռքի բռնած, կամ պարանով. աստիճանաբար արագացնել և դանդաղեցնել։

Պարեր.—Ժողովրդական յերգ—„Հոյ Նազան“, „Լեպո լե լե“, „Աղվես գնաց մտավ Ջաղաց“։

Պարեր ըստ ինսցենիրովկայի մոմենտների։

ՅԵՐՐՈՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ

ԽՄԲԱԿԱՆ ՅԵՐԳ

Վ Ո Կ Ա Լ Ա Շ Խ Ա Տ Ա Ն Ք

Ձայնի հաստատումը փոքր ոկտավի „սի“ նոտայի վրա մինչև յերկրորդ ոկտավի „մի“ նոտան (առաջին ձայնի յերգիչները do-mi, յերկրորդ ձայները si-re):

Ձափավոր տեմպի ժամանակ պաուզա չեղած դեպքում կարողանալ ֆրազների արանքում շունչ առնել։

Վերցնել ծածկված ձայները բարձր ռեգիստրում։

Յերկձայն յերգելիս՝ ճիշտ կատարել մելոդիան (մաքուր ինտոնացիա). ձայնը չջոկվի իմբից, ճշտիվ պահել յերգի ռիթմը։

Սովորել յերգել վոչ բարդ յերգեր նոտաներով։

ՆՅՈՒԹԵՐ ՅԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ. 10-ԻՑ ՎՈՉ ՊԱԿԱՍ

„Ինտերնացիոնալ“

1. „Աշուն“—Ազատ Մանուկյանի։
2. „Բերքի տոնը“։
3. „Կոմսոմոլ յերկիր“ (յերկձայն)—խորհրդային ֆոլկլոր։
4. „Մանան և Զանան“—ժողովրդական։
5. „Ջան Կարմիր Բանակ“ (յերկձայն)—Ս. Սերեբրակյանի։
6. „Գարնան լալա“—Արմ. Տիգրանյանի։
7. „Կաքավիկ“ (2 խմբի համար)—Կոմիտասի։
8. „Անուշ-անուշ“—Ս. Դեմուրյանի։
9. „Պարտիզանական“—Ատուրովի։
10. „Անվախ ընկեր“ (յերկձայն), լա մաժ. տոնայնությամբ։
11. „Յերգ հայրենիքի մասին“—Դունայեվսկու։
12. „Յերգ Ստալինի մասին“—Ռիվուցկու։
13. „Յերգ Վորոշիլովի մասին“—Պակրասի։
14. „Յերգ Ղուկաս Ղուկասյանի“—Մուշ. Ազայանի։
15. „Գիշեր“ (միաձայն)—Գր. Մկրտչյանի։
16. „Դու կապուտակ“ (միաձայն)—Դ. Ղազարյանի։
17. „Յեկավ գարուն“—Ազատ Մանուկյանի։
18. „Մեկը Մայիսի“— „ „
19. „Ծաղկաձոր“ (միաձայն)—Ազատ Մանուկյանի։
20. „Կարմիր Մարշալ“ (միաձայն)—Ա. Շիշյանի։
21. „Ճուտիկը“ (միաձայն)—Ս. Մուրադյանի։
22. „Աշնան վերջին“ (միաձայն)—Դ. Ղազարյանի։

ՅԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՈՒՆ

ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՅԵՎ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Կարողանալ լսողությամբ վորոշել մաժորը և մինորը (համադրել մաժոր և մինոր լադում յերաժշտական ստեղծագործությունները)։

Ինտերվալ սեկստա, սեպտիմա և ոկտավա, ամրացում այն ինտերվալների, վորոնք անցած են նախորդ դասարանում։ Տեվողության ձևեր՝ կես, քառորդ։

Սոլֆեջիո անցած ծանոթ ինտերվալների սահմանում։

չափ. նրա բաղադրման ձևը։

Դինամիկ յերանգավորման (оттенок) նշանակումը՝ պիանո (մեղմ), ֆորտե (ուժեղ), կրեշչենդո (ուժեղացնել), դիմինուենդո (ձայնի ուժը աստիճանաբար թուլացնել)։

ՆՅՈՒԹԵՐ

1. Ոգտագործել „Յերաժշտական այբբենարան“, Ռոմ. Մելիքյանի և Ազատ Մանուկյանի (II մասը)։
2. Նոտային գրագիտության դասագիրք, Միք. Միրզայանի։ (Ոգտագործել ծրագրի „Նյութեր յերգեցողության համար“ ցանկից համապատասխան յերգեր)։

ՅԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅԱՆ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒՄ

ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՅԵՎ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Յերաժշտական ֆրազ, յերաժշտական թեմա, մելոդիա և ակկոմպանիմենտ։

Ծանոթություն յերաժշտական տարբեր ժանրերի և յերաժշտական ստեղծագործության տարբեր ձևերի հետ։

Յերգ, մարշ, պար, յերաժշտական պատկեր։ Հասկացողություն ոպերայի մասին։

Լադ—մաժոր, մինոր (զգալը, ճանաչելը)։ Համառոտ տեղեկություններ կոմպոզիտոր Կարա-Մուրզայի, Կոմիտասի, Արմ. Տիգրանյանի, Հարո Ստեփանյանի Ազատ Մանուկյանի և ուրիշների մասին։

ՀԱՆՐԱՊԵՏ. ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ՀՍՍՀ

2622
40

ՆՅՈՒԹԵՐ

Վոկալ ստեղծագործություններ.

1. Ժողովրդական ա. „Հոյ Նազան" բ. „Լեպո"	Կարա-Մուրզայի
2. „Անձրևը յեկավ" „Կաքավիկ"	Կոմիտասի

3. „Ամպի տակին" („Անուշ" օպերայից) Արմ. Տիգրանյանի

4. Խմբերգ և քայլերգ „Լուսաբացին" օպերայից—Հարո Ստեփանյանի։

5. „Լինում է մի սար" „Զարի վերջը" օպերայից „Ծիտիկի որորը"	Ազատ Մանուկյանի

ՅԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅԱՆ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ինստրումենտալ գործեր. ունկնդրություն պատեֆոնի՝ թեթև մարշեր, վալսեր, սիմֆոնիկ և փողային օրկեստրներ. solo դաշնամուրի, ջութակի և այլ գործիքների։

Խորհրդային կոմպոզիտորների մասսայական և խորային յերգերը անցած ծրագրից և ծրագրից դուրս։

Ունկնդրություն ռադիո-հաղորդման մանկական և օպերային հաղորդումների։

ՉՈՐՐՈՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ

ԽՄԲԱԿԱՆ ՅԵՐԳ

ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Յերկձայն աշխատանք ավելի բարդ մատերիալի վրա։ Ձայների ամրացում՝ կայունացում փոքր օկտավի si և յերկրորդ օկտավի fa ձայների վրա (առաջին ձայները՝ do—fa, յերկրորդ ձայները՝ si—re)։

„Կանոններ" (Ռոմ. Մելիքյանի և Ազատ Մանուկյանի „Յերաժշտական այբբենարան"-ից, I և II մաս)։

Խորացրած աշխատանք յերգի գեղարվեստական և արտահայտիչ կատարման համար։

Յերգել նոտաներով։

ՆՅՈՒԹԵՐ ՅԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

1. Առաջնորդին (յերկձայն)—Ազատ Մանուկյանի։
2. Նոյեմբերին " " "
3. Յերգ Ղուկաս Ղուկասյանի (յերկձայն)—Մուշ. Աղայանի։
4. Արևի պես անմար ու վես—Արամ Քոչարյանի։
5. Լորիկ (յերկձայն)—Անտոն Մայիլյանի։
6. Լենինին—Կովալևայի։
7 Լենինյան քայլերգ—Շուխմանի։
8. Սարեն կուգա ձիավոր, ժողովրդ.—մշ. Գ. Սյունիի։
9. Թխկոնդա (բինգեոլ), ժողովրդ.—մշ. Ռ. Մելիքյանի։
10. Զաղցի գնով յես անցա, ժող.—մշ. Մ. Աղայանի։
11. «Յերգ Մոլոտովի»—Մ. Մազմանյանի։
12. «Յերգ նոր Սահմանադրության»—Մ. Աղայանի։
13. „Յերգ Գերագույն Խորհրդի"—Ազատ Մանուկյանի։
14. „Հայրենիք"—Ա. Այվազյանի։

Դավիդենկո—„Смело друзья", յերկձայն։

Կրասև—„Мопровская", յերկձայն։

Ընկեր Լենինի սիրած յերգը, յերկձայն՝ „Տարար բռնության չարչարանքը"։

Սարո—„Յերգ ընկեր Վորոշիլովի մասին", ռե-մինոր տոնայնությամբ։

Բլանտեր—„Песня о Сталине", յերկձայն։

Դեգեյտեր—„Ինտերնացիոնալ", յերկձայն։

Եյսլեր—„Песня единого фронта".

Պոնոմարկովա—„Татарская комсомольская".

Ստարոկադոմսկի—„Первомайская-пионерская".

Դունայևսկի—„Յերգ հայրենիքի մասին"։

Շպեեր—կանոն „Часы".

ՅԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ ՅԵՎ ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Տևողության ձևեր—քառորդ և ութերորդ, նախորդ դասարաններում անցած ինտերվալների յուրացում։ Վարժություններ և յերգեր ցույց տրված ինտերվալների սահմաններում։

Կետը՝ կես և քառորդ նոտաների մոտ։ Չափեր—2/4 և 3/4։ Ծանոթություն դաշնամուրի ստեղնաշարի, ջութակի գրիֆի կամ ժողովրդական գործիքների հետ։

302

ՆՅՈՒԹԵՐ

1. Ոգտագործել „Յերաժշտական այբբենարան", Ռոմ. Մելիքյանի և Ազատ Մանուկյանի (II մասը)։

2. „Նոտային գրագիտության դասագիրք", Միք. Միրզայանի։

Ոգտագործել ծրագրի „Նյութեր յերգեցողության համար" ցանկից համապատասխան յերգեր։

„В сыром бору тропина".

Ստարոկադոմսկի—„Первомайская-пионерская"։

ՅԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅԱՆ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒՄ

ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՅԵՎ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Ծանոթություն վարիացիոն ֆորմաների հետ։

Ծանոթություն դաշնամուրի, ջութակի և ժողովրդական գործիքների հետ։ Համառոտ տեղեկություններ կոմպոզիտորների՝ Մոցարտի, Բեթհովենի, Շուբերտի, Գրիգի մասին։

ՆՅՈՒԹԵՐ

Վոկալ ստեղծագործություններ. Բեթհովեն—„Եգմոնտ"-ից, —„Песня Клерхен", „Походная", „Весна"։

Մոցարտ—„Զան իմ բալիկ սիրասուն" (սրսրոցի յերգ)։ Շուբերտ—„Шарманщик" և „Զրաղացպանը". Գրիգ—„Весенний цветок", „Песня Сольвейг"։ Բացի սրանցից ծրագրի „Յերգ" բաժնում ցույց տված նյութերը։

ՀԱՅ ԿՈՄՊՈԶԻՏՈՐՆԵՐ

Ռոմ. Մելիքյան—Մանուկն ու ջուրը, Տույտուլ։

Միք. Միրզայան—Ստալին պապի թոռնիկները, Խնդության յերգ։

Կարո Զաքարյան—Պարտիզանական յերգ «Մարջան» ոպերայից։

ԻՆՍՏՐՈՒՄԵՆՏԱԼ ԳՈՐԾԵՐ

Ունկնդրություն պատեֆոնի, սիմֆոնիկ և փողային օրկեստրի, դաշնամուրի, ջութակի և այլ գործիքների. ունկնդրություն խորհրդային կոմպոզիտորների մասսայական և խորքային յերգերի՝ անցած ծրագրից և ծրագրից դուրս։

Ունկնդրություն ռադիո-հաղորդման մանկական, խմբական, ոպերային և այլ հաղորդումների։

ՀՍՍՀ-ՍՍՌ Գ. Ա. Մոսինյանի անվան ազգային գրադարան